

NÁRODNÍ KONVENT

Postoj EU k západnímu Balkánu a Východnímu partnerství

Shrnutí a doporučení vyplývající z diskuze kulatého stolu
Národního konventu o EU konaného dne 27. dubna 2018

Doporučení vypracovali Tomáš Jungwirth a Pavel Havlíček

AMO.CZ

Úvod do problematiky

Dosud poslední rozšíření Evropské unie proběhlo přijetím Chorvatska v roce 2013. Předseda Evropské komise Jean-Claude Juncker následně v roce 2014 jasně deklaroval, že v následujících pěti letech žádná další země do EU nevstoupí. Avšak perspektiva plného členství zůstává klíčovým faktorem zajištění demokratického a prozápadního směřování států západního Balkánu. V tomto kontextu předložila Komise začátkem tohoto roku strategický dokument, který takovou perspektivu potvrzuje. Očekává se, že květnový summit pořádaný bulharským předsednictvím naznačí, do jaké míry jsou stávající očekávání reálná, jakou mají podporu členských států a zda ji jsou aspirující země připraveny naplnit.

V listopadu 2017 proběhl poslední summit Východního partnerství v Bruselu. Ačkoli se o něm běžně referuje jako o tzv. udržovacím summitu, podařilo se během něj schválit nejen novou bilaterální smlouvu s Arménií, ale také agendu dvaceti bodů v podobě tzv. Deliverables 2020. Tyto body představují konkrétní a realistický plán budoucího vývoje, kterého je při dobré vůli možné dosáhnout v šesti partnerských zemích východní Evropy a jižního Kavkazu do roku 2020. Nicméně problémem zůstává jak velmi odlišná situace jednotlivých partnerských zemí, tak jejich různé ambice a budoucnost unijní politiky Východního partnerství po roce 2020.

Rámec diskuze kulatého stolu

Diskuze se vedla o následujících dvou tematických okruzích:

1. Západní Balkán

Demokratické směřování řady balkánských států může být závislé na věrohodné perspektivě plného členství v EU. Evropská komise v únoru 2018 přijala strategii, v níž předvídá další rozšiřování k roku 2025. Kterými nástroji a aktivitami může ČR tuto perspektivu podpořit v rámci probíhajícího Berlínského procesu? Jaká stanoviska bude prosazovat na květnovém summitu v Sofii a jak pro ně chce získat další členské státy EU?

2. Východní partnerství

Evropská politika Východního partnerství se zdá být v kontextu unijních krizí často přehlížena. Jaký má být postoj ČR a nové české vlády vůči ní jakožto deklarované prioritě české zahraniční politiky před příštím summitem v roce 2019? S kterými konkrétními kroky na obhajobu euro-atlantického směřování východoevropských zemí usilujících o sblížení s EU a NATO, kterými jsou například Gruzie, Ukrajina či Moldavsko, by měla ČR přijít?

Úvodní slovo přednesl státní tajemník pro evropské záležitosti **Aleš Chmelař**, během kterého se vyjádřil především k problematice možného rozšíření EU o šest zemí západního Balkánu. Zdůraznil, že v současnosti neexistuje tak silný konsenzus členských států na dalším rozšiřování, jako tomu bylo v minulosti. Česká republika spolu s partnery v regionu novou strategii Evropské komise podporuje, neboť rozšíření je v jejím hospodářském, bezpečnostním i geopolitickém zájmu, avšak jiné členské státy jsou po dosavadních zkušenostech skeptičtější. To se podle Chmelaře projevuje i během příprav na květnový summit v Sofii, jehož původní ambice, aby se stal milníkem v dalším procesu rozšiřování, může zůstat nenaplněna.

První část podkladového dokumentu věnovanou západnímu Balkánu představil **Tomáš Jungwirth** z Asociace pro mezinárodní otázky, odborného garanta kulatého stolu. Připomněl

symbolický význam uvedení možného data dalšího rozšíření EU k roku 2025. Dále upozornil, že vyčkávací taktika, kterou by vůči západobalkánským zemím rády uplatňovaly některé členské státy EU, není dlouhodobě udržitelná. Jasná perspektiva vstupu je podle něj nezbytným předpokladem proevropského směřování těchto zemí. Závěrem se dotázal, zda současné angažmá České republiky v regionu i na evropském poli odpovídá dlouhodobě deklarované ambici prosazovat a podporovat integraci zemí západního Balkánu do unijních struktur.

Stanovisko Ministerstva zahraničních věcí následně tlumočil **Martin Košatka** zástupce náměstka Sekce evropské a ředitel Odboru států jižní a jihovýchodní Evropy. Uvedl, že region západního Balkánu zaznamenává v posledních letech pozitivní posun. Zrychlení integračního procesu však brání mimo jiné i nespokojenost s tzv. novými členskými zeměmi EU. Podle Košatky lze nicméně v EU od roku 2015 sledovat změnu uvažování v důsledku rostoucího angažmá třetích aktérů (zejména Ruska) v regionu či vzhledem ke klíčové poloze regionu během tzv. migrační krize. Za hlavní výzvu pro další měsíce označil M. Košatka červnové jednání Evropské rady, na kterém bude Česká republika usilovat o zahájení přístupových rozhovorů s Albánií a Makedonií. Zároveň vyzval, aby mandát premiéra pro jednání na summitu v Sofii byl substantivní a jasně odrážel podporu politiky rozšíření.

Občanskou perspektivu nabídla při představení svého stanoviska **Karla Koutková** z Univerzity Palackého v Olomouci. Upozornila na fenomén tzv. stabilitokracie, tj. prosazování stability na úkor demokratických postupů, občanské participace nebo potírání korupce. Uvedla, že většina zemí regionu spadá podle mezinárodních indexů mezi hybridní režimy a trend je vesměs negativní, ostatně stejně jako u řady členských států EU. Závěrem prezentovala návrhy z otevřeného dopisu občanů západobalkánských zemí v reakci na zveřejnění strategie rozšíření Evropskou komisí: mj. rozšíření přístupového dialogu o zástupce národních parlamentů, podporu spravedlivého zaměstnávání, vybudování dostupného kvalitního vzdělávacího systému či odmítání drancování přírodních zdrojů a snižování biodiverzity.

V následné diskuzi k prvnímu tématu kulatého stolu vystoupili: **Jaroslav Bžoch** (Poslanecká sněmovna), **Jiří Ceé** (Ministerstvo pro místní rozvoj), **Ivan Gabal**, **Pavel Fára** (Svaz průmyslu a dopravy), **Jaromír Kohlíček** (Evropský parlament), **Vladimír Němec** (Ministerstvo zahraničních věcí), **Petr Pirunčík** (Kancelář prezidenta republiky), **Renée Smyčková** (Hospodářská komora), **Jiří Šteg** (Evropský parlament), **Milada Vachudová** (University of North Carolina at Chapel Hill).

Diskuze se věnovala jak závažným politickým otázkám (status Kosova), tak i praktickým hospodářským aspektům integrace šesti západobalkánských zemí, stejně jako politické linii České republiky. Ukázalo se, že mezi politiky i sociálními partnery chybí široká shoda nad pozicí ČR vůči politice rozšíření. Převládal názor, že v případě řádného splnění kritérií a absolvování přístupových rozhovorů by měl být západobalkánským zemím vstup umožněn. Svě místo zde měly i kritické argumenty poukazující na skutečnost, že někteří političtí lídři zemí Evropské unie jsou ve svých nedemokratických metodách inspirací pro autoritativní politiky na západním Balkáně, čímž trpí kredibilita celé Unie. Závěrem byla zdůrazněna nezbytnost poučit se z problému tzv. východního rozšíření z let 2004 a 2007: jednak nepřijímat všechny státy v jediné vlně, a dále pak pracovat na tom, aby rozšíření mělo konkrétní přínos pro všechny členské státy.

Podkladový dokument druhé části diskuze zabývající se Východním partnerstvím představil **Pavel Havlíček** z Asociace pro mezinárodní otázky. Ve svém příspěvku přiblížil současný

stav evropské a české debaty o Východním partnerství, který se vyznačuje celkovým útlumem aktivit na tomto poli. Avšak pokud na evropské úrovni můžeme pozorovat přechod k realistické politice postupných kroků (např. tzv. Dvacet cílů do roku 2020), česká strana je typická vnitřní rozděleností a nevyjasněností našich možností zapojení do východní dimenze evropské zahraniční politiky. Proto diskutující vyzval ke zlepšení viditelnosti a komunikace českého postoje formou veřejné diplomacie a taktéž posílení aktivit ve východním sousedství včetně finančních toků. Nakonec v prezentaci podkladového materiálu zazněla teze, že ČR by mohla využít svého dobrého postavení v regionu k prosazení stability a bezpečnosti ve východní Evropě, a stát se tak důvěryhodnějším obhájcem euroatlantického směřování těch východopartnerských zemí, které o něj mají zájem.

Zvláštní zmocněnkyně pro Východní partnerství **Jana K. Lolić Šindelková** přednesla stanovisko Ministerstva zahraničních věcí ČR. Ve svém příspěvku doplnila úvodní prezentaci podkladového materiálu a představila některé iniciativy Ministerstva zahraničních věcí, např. vyjednávání deklarace z bruselského summitu či české příspěvky Východnímu partnerství v podobě iniciativ bývalého eurokomisaře Štefana Füleho. Zároveň upozornila na problém veřejné a neveřejné diplomacie a složitost této problematiky s ohledem na rozdílné pozice jak některých členských států EU, tak samotných východních partnerů i vzhledem k jejich geografické poloze. Dále zvláštní zmocněnkyně vyzvala k silnějšímu zastoupení českých profesionálů a diplomatů na klíčových postech v mezinárodních institucích typu EU, NATO či OBSE. Na závěr svého vystoupení Jana Šindelková zdůraznila problém rozdělenosti české politické garnitury v otázce Východního partnerství, která má své důsledky pro české zapojení v regionu.

Druhé stanovisko **Petry Kuchyňkové** (Masarykova univerzita v Brně) krátce představil moderující **Vít Dostál**. Z komplexního materiálu se zaměřil na odlišnou realitu zemí Východního partnerství a zejména na možnost silnějšího českého zapojení v oblastech, kde má české angažmá přidanou hodnotu. Jako příklad uvedl pomoc s politickou, ekonomickou a sociální transformací ve formě zapojení do první platformy multilaterální dimenze Východního partnerství „Dobré vládnutí“ či rozvoje malého a středního podnikání a venkova, který hraje ve většině zemí Východního partnerství významnou úlohu.

V následné diskusi vystoupili: **Petr Pirunčík** (Kancelář prezidenta republiky), **Jana Šindelková**, **Marek Jankovský** (oba Ministerstvo zahraničních věcí) a **Pavel Havlíček** (Asociace pro mezinárodní otázky). Diskutující se vrátili k podnětu z úvodního vystoupení Jany Šindelkové, která upozornila na fakt, že ČR může mít příležitost uskutečnit budoucí summit Východního partnerství v roce 2022 v Praze během svého předsednictví EU. V tomto ohledu bylo zmíněno, že je třeba si vyjasnit skutečnost, jestli by konání summitu EU přineslo ČR přidanou hodnotu vzhledem k v té době diskutovanému obsahu východní politiky EU. Dále bylo v této souvislosti upozorněno na další projekty na úrovni státní a veřejné správy, které společně s neziskovým sektorem pomáhají v oblasti korupce, dobrého vládnutí a také decentralizace rozhodovacího procesu v partnerských zemích. V závěru bylo upozorněno na fakt, že případný summit Východního partnerství v Praze by měl vliv na realizaci velkých konferencí na jiná prioritní témata a že je třeba vyjasnit postoje české vlády v následujících měsících.

Navrhovaná doporučení

Závěry diskuze kulatého stolu Národního konventu lze shrnout do následujících doporučení:

Doporučení Národního konventu o EU:

a. Západní Balkán

1. Česká republika by měla **zachovat svoji** deklarovanou **podporu politiky rozšíření EU** a evropské integrace šesti států západního Balkánu, která je v jejím ekonomickém, bezpečnostním i geopolitickém zájmu, a **podložit ji konkrétními činy**. Tyto mohou nabývat podob posílené bilaterální a regionální spolupráce, stejně jako aktivní účasti na politických a diplomatických jednáních na úrovni EU.
2. Konkrétně by se měla v krátkém horizontu zasadit o co nejvčasnější **zahájení přístupových rozhovorů s Albánií a Makedonií**, stejně jako o podporu investic českých podniků v regionu.
3. Česká republika by měla **jít příkladem** z hlediska dodržování principů demokratického právního státu, zejména svobody médií, potírání korupce, omezování střetu zájmů, stejně jako budování otevřené a tolerantní společnosti.
4. Zástupci České republiky by vedle politických představitelů zemí západního Balkánu měli **vést permanentní dialog s představiteli tamní občanské společnosti**. Rovněž je vhodné vést aktivní komunikaci o procesu rozšíření vůči české veřejnosti.

b. Východní partnerství

1. Česká diplomacie by se měla více zaměřit na **konzistentní obhajobu relevance Východního partnerství a jeho budoucího rozvoje** mimo jiné formou veřejné diplomacie, a to nejen v zemích východního sousedství, ale také v samotné ČR a mezinárodních organizacích typu EU, NATO či OBSE. S tím souvisí otázka aktivní podpory obsazování klíčových pozic v institucích těchto organizací, kde má Česká republika prozatím rezervy.
2. Česká politická reprezentace by měla nalézt shodu na tom, zda pro ni politika Východního partnerství představuje **skutečnou zahraničněpolitickou prioritu**, do které s ohledem na vlastní zájem bude investovat diplomatickou energii a finanční prostředky. V této souvislosti se mj. nabízí příležitost uskutečnit budoucí summit Východního partnerství v roce 2022 v Praze, který by potvrdil zájem ČR o tuto agendu a taktéž českou roli obhájce dalšího euroatlantického směřování tří asociovaných východoevropských partnerů.
3. Česká republika by měla pokračovat ve svém aktivním zapojení do týmu **East Stratcom Task Force** i po roce 2019 a dále podporovat svobodná ruskojazyčná média jako alternativu k ruské vládní propagandě, včetně finančního zapojení.
4. ČR by v rámci vyjednávání víceletého finančního rámce měla prosazovat **vyčlenění dostatečných finančních prostředků** pro tuto agendu.

Tento text není prostým zápisem jednotlivých příspěvků, které byly v diskusi předneseny. Neobsahuje tedy vše, co bylo v diskusi řečeno, a nevyjadřuje názor všech účastníků na všechna diskutovaná témata. Jedná se o shrnutí nejdůležitějších bodů a formulaci doporučení na základě proběhlé diskuze.

Národní konvent o Evropské unii představuje diskuzní platformu, která je stálým místem pro debatu o evropských otázkách v ČR.

Projekt, koordinovaný na půdě Úřadu vlády České republiky, propojuje zástupce vlády, obou komor Parlamentu ČR a Evropského parlamentu, odbornou veřejnost, neziskový sektor a sociální partnery a další zainteresované aktéry.

Více o Národním konventu najdete na internetových stránkách www.narodnikonvent.eu, na Twitteru [@KonventEU](https://twitter.com/KonventEU) a na facebookovém [@konventeu](https://facebook.com/konventeu) a instagramovém profilu [@narodnikonvent](https://instagram.com/narodnikonvent).